

Op Stapel 2018-21

12 juli 2018

In de rubriek Op Stapel geven de collega's van de afdeling Onderwijsorganisatie en -personeel kort toelichting bij ontwerpregelgeving die eerstdaags wordt behandeld in het Vlaams Parlement (decreten) of door de Vlaamse Regering wordt goedgekeurd (besluiten).

De toelichting geeft de stand van zaken weer bij het afsluiten van de onderhandelingen in Sectorcomité X. Definitief uitsluitel kan uiteraard alleen de tekst geven die in het Belgisch Staatsblad wordt gepubliceerd.

Voor bijkomende inlichtingen kunt u terecht bij:
GO! onderwijs van de Vlaamse Gemeenschap
Onderwijsorganisatie en -personeel
Guido Liessens
guido.liessens@g-o.be

Had u graag zelf de tekst van het ontwerpdecreet of -besluit nagelezen?
Laat het weten aan:

Jan Brewee
jan.brewee@g-o.be

U kunt er ook terecht met uw commentaar, opmerkingen, bedenkingen en suggesties bij de toelichting.

In deze aflevering:

- **Buitengewoon secundair onderwijs: duale trajecten**

Voorontwerp van decreet betreffende het duaal leren in het buitengewoon secundair onderwijs van opleidingsvorm 3 en 4

Het decreet breidt het toepassingsgebied van duaal leren uit naar de tweede en derde graad OV 4 en de kwalificatie- en integratiefase OV 3 van het buitengewoon secundair onderwijs. De regeling loopt in ruime mate gelijk met die voor het gewoon secundair onderwijs ([Op Stapel 2017-17bis](#) van 1 december 2017). Ze gaat ook in op 1 september 2019. We beperken onze toelichting dan ook tot het meest markante en tot de maatregelen die samenhangen met de eigen aard van het buitengewoon onderwijs.

Zoals in het gewoon onderwijs wordt ook in OV 4 van het buitengewoon onderwijs bij duaal leren het behalen van een onderwijskwalificatie nagestreefd. Als dat te hoog gegrepen is, kan er wel nog een beroepskwalificatie worden behaald. Ook in OV 3 kan (uiteeraard) een onderwijskwalificatie worden gehaald, maar zal de focus doorgaans eerder liggen op het behalen van beroepskwalificaties.

Duaal leren is voltijds onderwijs. In OV 4 gaat het om, gemiddeld genomen op schooljaarbasis, minimaal 28 uur per week; in OV 3 om, gemiddeld genomen op schooljaarbasis, 32 uur per week, waarvan telkens minstens 14 uur op de werkplek (al kan de Vlaamse Regering daar voor specifieke opleidingen een afwijking op toestaan). In het standaardtraject dat de overheid voor elke opleiding laat opmaken en dat voor de werkplekcomponent telkens gebaseerd is op een of meer beroepskwalificaties, wordt de duur op de werkplek voor de betrokken opleiding gepreciseerd. Voor de component algemene vorming gaan de standaardtrajecten uit van de eindtermen en ontwikkelingsdoelen voor de betrokken onderwijsvorm. In afwachting dat de modernisering van het secundair onderwijs ook in het buitengewoon onderwijs wordt uitgerold, worden de duale structuuronderdelen ingeschaald in inhoudelijk verwante studiedomeinen/-gebieden in het voltijds gewoon secundair onderwijs, wat OV 4 betreft, en het buitengewoon secundair onderwijs, wat OV 3 betreft. Duale trajecten in OV 3 of OV 4 kunnen enkel worden aangeboden in scholen met OV 3, respectievelijk OV 4.

Het is de klassenraad van het leerjaar voordien die een inschatting maakt van de arbeidsrijpheid en arbeidsbereidheid bij de leerling. De klassenraad geeft **standaard** advies aan de jongeren in een arbeidsmarktgericht structuuronderdeel (OV 3 en 4) en in een structuuronderdeel met dubbele finaliteit (OV 4). Maar het advies is niet bindend. Een aanloopfase (voor leerlingen die wel arbeidsbereid, maar nog niet arbeidsrijp zijn) is er in het buitengewoon onderwijs als zodanig niét. De overheid gaat ervan uit dat het buitengewoon onderwijs voldoende toegerust is om voor de betrokken leerlingen in een kwaliteitsvolle begeleiding te voorzien.

Delen van de vorming kunnen worden verzorgd door andere onderwijsverstrekkers of aanbieders. In dat kader kunnen lessen worden overgedragen, ook bijvoorbeeld naar centra voor volwassenenonderwijs.

Er kan met een duaal traject worden gestart tot de eerste lesdag van oktober. Zijn er dan géén leerlingen ingeschreven, dan kan het structuuronderdeel dat schooljaar niet meer worden aangeboden. Een duaal traject kan lineair of modulair worden aangeboden. Een school die een duaal structuuronderdeel organiseert, kan parallel daarmee de niet-duale variant aanbieden,

maar hoeft dat niet te doen. Duaal leren komt ook niet in de plaats van de huidige integratiefase in OV 3. De school kan dus nog altijd een integratiefase aanbieden naast een duaal traject.

Aanvragen voor het programmeren van een duale opleiding moeten worden ingediend uiterlijk op 30 november het jaar voordien (voor het schooljaar 2019-20 moeten de programmatieaanvragen, uitzonderlijk, binnen zijn ten laatste op 28 februari 2019)¹. Het gaat om vervaldata. Wie niet tijdig een, volledig, dossier heeft ingediend, vist achter het net. Enkel scholen die het jaar voordien een verwant niet-duaal traject aanboden, kunnen het verwante duale traject programmeren. Dat garandeert dat de school onderwijsbevoegdheid heeft voor het niet-duale traject en de leerling die zou uitvallen uit het duale traject, kan opvangen. Het impliceert dan weer niet, zoals al gezegd, dat de school het niet-duale traject 'standaard' moet blijven aanbieden naast het duale.

Overigens hoeven scholen die zijn ingestapt in een duaal traject in het kader van het project 'Schoolbank op de werkplek' en die het traject ononderbroken blijven organiseren na het organiek worden ervan, geen programmatieaanvraag in te dienen.

Zoals in duale trajecten in het gewoon secundair onderwijs kunnen leerlingen alleen als regelmatige leerling tot een duaal structuuronderdeel in het buitengewoon secundair onderwijs worden toegelaten, als de volgende voorwaarden vervuld zijn:

- de leerling moet voldaan hebben aan de voltijdse leerplicht (op advies van het CLB kan ook een leerling die tijdens het schooljaar deeltijds leerplichtig wordt, worden toegelaten);
- hij moet voldoen aan de specifieke toelatingsvoorwaarden tot het duale structuuronderdeel zoals bepaald in het standaardtraject;
- zij-instromers moeten een gunstige beslissing van de klassenraad gekregen hebben.

Het gaat om buitengewoon onderwijs: de leerlingen moeten, uiteraard, ook beschikken over het verslag dat toegang geeft tot het buitengewoon onderwijs. In voorkomend geval zal, naast de school, ook de onderneming redelijke aanpassingen moeten doorvoeren. Dat gebeurt in samenspraak met de ouders, het CLB en de klassenraad.

Voor de berekening van het pakket uren en lesuren gelden dezelfde principes als voor niet-duale structuuronderdelen in de betrokken opleidingsvorm, met inbegrip van de richtgetallen, aanwendingspercentages... In OV 3 wordt de berekening van het lesurenvolume (onderwijzend personeel) gebaseerd op het aantal lesuren per week in niet-duale trajecten, ook in de integratiefase. Duale trajecten worden dan ook niet minder omkaderd dan niet-duale. De bepalingen (art. 281 en 289, § 3 van de Codex Secundair Onderwijs) dat een school met respectievelijk 24, 90, 140 of een bijkomende schijf van telkens 25 leerlingen in OV 3, een

---

¹ De criteria voor de beoordeling van programmatieaanvragen zijn: de voorwaarden of beperkingen die aan het aanbod van het structuuronderdeel worden gesteld vanuit het oogpunt van macrodoelmatigheid; de kwalitatieve en kwantitatieve behoeften in de betrokken onderwijszone met het oog op vervolgonderwijs of de arbeidsmarkt; de keuzevrijheid van ouders en leerlingen, de mogelijkheden met betrekking tot studiecontinuïteit; de voorbereidingen die al werden getroffen op het vlak van infrastructuur en leermiddelen; de aantoonbare samenwerkingsmogelijkheden met lokale arbeidsmarktactoren en de bedrijfswereld; de afspraken met andere onderwijsverstrekkers, binnen en buiten de scholengemeenschap, met het oog op een rationeel studieaanbod; de afstemming binnen het overlegforum duaal leren (er is zo'n overlegforum voor elke provincie en voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest).

tweede, respectievelijk derde, vierde of volgende opleiding (of samenhangend geheel van opleidingen) kan organiseren en minstens 32, 48, 64, respectievelijk telkens 16 leerlingen moet hebben om een tweede, respectievelijk derde, vierde of volgende opleiding (of samenhangend geheel van opleidingen) in OV 3 te behouden (en de variant daarop voor scholen in Brussel of dunbevolkte gebieden) zijn niet van toepassing op duale trajecten; de leerlingen in duale trajecten tellen voor de toepassing van die bepalingen ook niet mee.

De leerlingen in een duale opleiding *medewerker groen- en tuinbeheer* tellen mee voor de berekening van de omkadering aan 'teeltleiders' in OV 3 (de teeltleider is iemand die instaat voor het onderhoud van de planten en gewassen tijdens de schoolvakanties; 40 leerlingen geven recht op één voltijdse betrekking teeltleider).

Het **GO! onderwijs van de Vlaamse Gemeenschap** gaat **niet akkoord** met het voorontwerp.

Het GO! is best tevreden met de uitbreiding van het duaal stelsel naar OV 3 en OV 4 van het buitengewoon secundair onderwijs – er is effectief ook in het buitengewoon onderwijs interesse voor duale trajecten.

Maar het GO! maakte zwaar voorbehoud bij het onverhoedse organiek maken van duale trajecten in het ontwerpdecreet *betreffende duaal leren en de aanloopfase*. De knelpunten toen gelden onverkort voor het voorliggende ontwerp, dat een doorslag is van de regeling voor het gewoon onderwijs. Een oplossing ervoor ligt ook niet direct in het verschiet.

De bedenkingen komen, in kort bestek, hierop neer:

- wat is de zin van een proefproject als niet de moeite wordt genomen het grondig te evalueren vóór wordt beslist tot een organieke verankering. Met name in het buitengewoon onderwijs is het aantal standaardtrajecten in de proeftuin beperkt. Het niet-afwachten van een evaluatie kan hier dus, zo mogelijk, nog problematischer blijken. Het GO! dringt er alvast ook nu op aan dat de **ervaringen uit de proeftuin wél worden meegenomen in de verdere uitrol**;
- duaal leren is voltijds onderwijs: het gaat dus voltijds om **leerlingen**. Die volgen dan wel een gedeelte van hun opleiding op de werkplek, maar het zijn, nadrukkelijk, **géén werknemers**. Een aantal knelpunten moet dan ook dringend worden weggewerkt: de vakantieregeling (met behoud van de schoolvakanties), de leervergoeding, de verzekering, de kwaliteitsborging bij de mentoren, het gebrek aan uniformiteit in de contracten (*overeenkomst, respectievelijk stageovereenkomst* alternerende opleiding)... Zonder een definitieve, uniforme en gedragen regeling is er geen kwalitatieve uitrol van duaal leren;
- duale trajecten kunnen al starten in 2019-20, ruim vóór de voorziene uitrol van de modernisering van het secundair onderwijs in OV 3. Het GO! begrijpt dat in het begin nog gebruik wordt gemaakt van standaardtrajecten. Maar **op relatief korte termijn zouden daar curriculumdossiers voor in de plaats moeten komen**. Uiteraard zullen de beroeps-kwalificaties daarin herkenbaar moeten worden opgenomen, maar dan wel vertaald naar onderwijsdoelen;

- **de trajectbegeleider is een sleutelfiguur.** Hij is de arm van de school op de werkvloer. Meer nog dan bij duaal leren in het gewoon secundair onderwijs zal hij een sterk ondersteunende rol moeten opnemen. Dat moet allemaal gebeuren met uren uit het urenpakket. Het proefproject 'Schoolbank op de werkplek' toont aan dat er **te weinig middelen beschikbaar zijn voor een degelijke en kwaliteitsvolle trajectbegeleiding**, zeker als naast het duale ook nog een verwant niet-duaal traject blijft aangeboden;
- uiteraard zal Syntra Vlaanderen in het kwaliteitstoezicht op het onderwijs op de werkplek een cruciale rol spelen. Maar duaal leren is voltijds onderwijs: het is dus onderwijs óók in de component werkplekleren. **De coördinerende rol in het kwaliteitstoezicht komt dan ook – alleen – de onderwijsinspectie toe;**
- bij het beoordelen van programmatiedossiers hanteert de Vlaamse Regering onder meer het criterium **de keuzevrijheid van ouders en leerlingen**, náást **macrodoelmatigheid** (dat overigens ook nu niet wordt gedefinieerd). Het GO! heeft (als enige onderwijsverstrekker) de grondwettelijke **plicht** de keuze voor neutraal onderwijs te garanderen. Die plicht geldt ook in een voor het overige, op basis van het criterium 'macrodoelmatigheid', globaal genomen eerder 'verzadigd' landschap. Daarom dringt het GO! erop aan het criterium als volgt te (her)formuleren: *'de keuzevrijheid van ouders en leerlingen, rekening houdend met de grondwettelijke plicht van het Gemeenschapsonderwijs die te garanderen'*;
- waarom moet bij het beoordelen van programmatie-aanvragen de SERV zo'n prominente rol spelen? De SERV is al vertegenwoordigd in de VLOR en kan dáár zijn standpunt te kennen geven (zo nodig als minderheidsstandpunt). Geen enkele andere geleding in de VLOR krijgt zo'n expliciete stem;
- voor leerlingen die, om welke reden ook, uitvallen in een duaal traject, moet in terugvalmogelijkheden worden voorzien. Wegens de doelgroep en de beperkte dekkingsgraad in het buitengewoon onderwijs, moeten er ter zake voldoende garanties zijn;
- een duale opleiding is enkel mogelijk als de school het jaar voordien al een nauw-verwant niet-duaal structuuronderdeel aanbood. Dat moet garanderen dat de school al expertise heeft en wellicht ook al contacten met geschikte werkplekken. De maatregel kan scholen wel beletten in te spelen op nieuwe opportuniteiten;
- het zijn de facto de ontwikkelcommissies die (in het standaardtraject) bepalen aan welke niet-duale trajecten een duaal traject verwant is. Bij de opmaak van de standaardtrajecten is al gebleken dat de ontwikkelcommissies niet altijd dezelfde standaarden hanteren (cf. gebruik van *overeenkomst* versus *stageovereenkomst* alternerende opleiding in het 1ste jaar van een duaal traject BuSO). Afhankelijk van de particuliere visie van leden van de ontwikkelcommissie kan 'nauw-verwant' eerder eng dan wel rekkelijk geïnterpreteerd worden. Een en ander heeft gevolgen voor de programmatiemogelijkheden van scholen.